

МІЖНАРОДНЕ ПРАВО ПРАВ ЛЮДИНИ

УДК 341.172:341.215.4:340.5

КРАЇНСЬКИЙ О. М.,

студент факультету міжнародних відносин
Львівського національного університету імені Івана Франка

ЛИСИК В. М.,

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного права
Львівського національного університету імені Івана Франка

МІЖДЕРЖАВНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО З ПИТАНЬ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ НА БЛИЗЬКОМУ СХОДІ ТА В ПІВДЕННО-СХІДНІЙ АЗІЇ

Анотація. За допомогою методу case study в статті описано основні риси регіональних правозахисних механізмів, які останнім часом створено в межах Ліги арабських держав, Організації ісламського співробітництва й Асоціації держав Південно-Східної Азії. Виконано порівняння спільних та особливих рис цих механізмів, виділено визначальну тенденцію їх подальшого розвитку.

Ключові слова: міжнародне право захисту прав людини, регіональний стандарт прав людини, Арабська хартія прав людини, Каїрська декларація прав людини в ісламі, Декларація Асоціації держав Південно-Східної Азії про права людини.

Постановка проблеми. У юридичній літературі зарубіжних країн практика функціонування правозахисних механізмів Ліги арабських держав (далі – ЛАД), Організації ісламського співробітництва (далі – ОІС) та Асоціації держав Південно-Східної Азії (далі – АСЕАН) досліджується зі значно більш високим ступенем інклюзивності, порівняно навіть із

недавніми роботами українських дослідників. Яскравою ілюстрацією цього твердження є використані в статті загальнотеоретичні й монографічні праці німецьких правознавців М. Кьоніга, М. Гердегена й А. фон Арно, а також праці російських учених А. Абашидзе, Р. Валеева та К. Бекашова, у яких викладено докладний і, що важливо, актуальний аналіз особливостей історичного розвитку й сучасного стану процесів міждержавної співпраці з питань прав людини в практиці всіх чи деяких зі згаданих міжнародних організацій. Аналогічною є ситуація також в англійській науці: серед джерел реферативного матеріалу в нашому дослідженні суттєве місце належить працям К. Томушата, В. Келіна, Й. Кюнцлі, Х. Хашимото, Дж. Доннеллі, Д. Шелтон, П. Кароццою, Дж. Регмана, Д. Форсайта та іншим.

На противагу цьому типовими об'єктами дослідження в українських юридичних студіях, коли йдеться про міжнародно-правовий захист прав людини, виступають правозахисні механізми ООН, РЄ, ЄС чи ОБСЄ, дещо рідше – відповідні структури¹ в рамках ОАД чи АС. Відомі праці такого типу в різний час виходили з-під пера таких теоретиків права: М. Кельман, М. Козюбра, С. Максимов, О. Мурашин, О. Петришин, П. Рабінович, О. Скакун; а також таких дослідників проблематики міжнародного публічного права: М. Антонович, М. Баймуратов, М. Буроменський, В. Буткевич, А. Георгіци, А. Дмитрієв, В. Кононов, Т. Левицький, В. Муравйов, Л. Тимченко, М. Черкес та інші.

Однак ситуацію з міжнародно-правовим захистом прав людини на Близькому Сході (далі – БС) та в Південно-Східній Азії (далі – ПСА) українські автори, як правило, не описують. Цей недолік національної науки є характерним як для навчальних посібників і монографій, так і дещо меншою мірою для дисертаційних праць і наукової періодики.

Мета статті. Ця проблема – проблема фактичної нерозробленості в україномовній науковій літературі питань розвитку регіонального співробітництва у сфері прав людини в ПСА, а також недовершеності аналізу близькосхідних правозахисних механізмів, що, на нашу думку, є одним із важливих факторів неможливості проведення всеохоплюючого за змістом та істинного за результатами дослідження розвитку міжнародного права захисту прав людини загалом, тобто дослідження, що матиме суттєве значення й для повноцінного розуміння еволюції чинного міжнародного публічного права в цілому.

Отже, основна **мета статті** – нівелювання вищеописаних прогалів у сучасному українському правознавстві.

¹ Терміни «міжнародний правозахисний механізм» і «міжнародна правозахисна структура» в тексті статті використовуються як взаємозамінні на позначення підсистем, сформованих у межах загальної міжнародної системи захисту прав людини. Поняття «міжнародна система захисту прав людини» ми застосовуємо відповідно до дефініції, яку в 2004 р. запропонувала М. Антонович. Міжнародна система захисту прав людини, на її думку, – це «система, утворена, з одного боку, всесвітніми (універсальними) та регіональними договорами <...> у межах міжнародного права з прав людини, міжнародного гуманітарного й міжнародного кримінального права та відповідними контрольними та правозахисними органами, а з іншого – міжнародною політикою щодо прав людини, яка концентрується на правах людини в міжнародних відносинах і способах, якими держави й інші суб'єкти міжнародних відносин визначають і забезпечують права людини» [1, с. 83].

Виклад основного матеріалу дослідження. Методика вивчення кейсів, застосована в цій статті (за моделлю, описаною Д. Хенкоком та Б. Елгоціне [2, с. 15–16]), передбачає виділення деяких питань, що викликають конкретний науковий інтерес щодо певної множини об'єктів, визначення способу отримання відповіді на ці питання й застосування цього способу до кожного з елементів наявної множини.

За цією схемою й буде викладено матеріал нижче. Множину об'єктів дослідження при цьому складатимуть правозахисні механізми ЛАД (кейс № 1), ОІС (кейс № 2) та АСЕАН (кейс № 3). Предметом пізнання обрано такі питання:

- ступінь присутності теми міжнародно-правового захисту прав людини в загальнополітичному дискурсі організації;
- місце в праві організації актів із питань прав людини;
- характеристика спільних і відмінних рис у змісті приписів таких актів.

Відповіді на ці питання буде сформульовано за допомогою опрацювання даних, викладених у науковій і навчальній літературі, а також спираючись на результати тлумачення профільних (у цьому контексті таких, що стосуються прав людини) правових актів.

Кейс № 1. Ліга арабських держав. Мусульманська інтерпретація прав людини та вплив ісламу на правову політику близькосхідних держав загалом уже тривалий час є предметом наукових та паранаукових дискусій [3, с. 440; 4, с. 128; 5, с. 353]. Узагальнюючи, можна виділити щонайменше чотири типові підходи дослідників щодо проблеми співвідношення ісламу й універсальних стандартів захисту прав людини: 1) заперечення можливості узгодження ісламських релігійних приписів із правами людини; 2) відкидання сумісності цих прав з ісламом; 3) визнання лише тих прав людини, які не суперечать канонам релігії; 4) допущенням вірогідності конструктивного поєднання мусульманського права з міжнародними напрацюваннями щодо захисту прав людини [6, с. 177–178].

У практичному вимірі показовим може бути той факт, що на БС перший імпульс до формування регіонального правозахисного апарату датується ще 1968 р., коли в структурі ЛАД було створено Постійну арабську комісію з прав людини, завданням якої мало стати розслідування випадків порушень зазначених прав у Секторі Газа [7, с. 178]. Однак із не відомих юриспруденції (проте добре знаних у політології) причин питання систематичних порушень прав людини в самих ісламських державах, що надали їй мандат, Постійна арабська комісія у своїй діяльності залишала поза увагою [8, с. 148]. Варто звернути увагу й на той факт, що аж до 2007 р. зазначена комісія не мала власного статуту, її діяльність було врегульовано лише в рамковій формі за допомогою загальних норм про комісії ЛАД [9, с. 160].

Більш результативні спроби формування на БС регіонального правозахисного механізму відносяться лише до 1994 р., коли Рада ЛАД прийняла Арабську хартію прав людини (далі – АХПЛ). У первісній редакції, однак, документ не було ратифіковано жодною державою-членом ЛАД, лише одна з них підписала хартію [10, с. 39].

У 2004 р. АХПЛ було переглянуто. Цього разу договір все-таки ратифікували необхідні для вступу його в силу сім держав [11, р. 395; 12; 13, р. 88–89].

Контрольним органом, згідно з АХПЛ, є Комітет експертів із прав людини [14, с. 210]. Комітет складається з 7 членів (*ст.* 45, *ч.* 1 Арабської хартії), які повинні мати значну компетенцію та досвід у питаннях його діяльності (*ч.* 2). Кандидатури на портфель у Комітеті номінуються урядами держав-членів ЛАД (*ч.* 1); обрання шляхом таємного голосування здійснюють представники держав-членів (*ч.* 5). Каденція членів Комітету – 4 роки (*ч.* 4) з правом переобрання (*ч.* 3). Члени комітету діють в особистій якості та є абсолютно незалежними і безсторонніми (*ч.* 2).

Компетенція Комітету та процедура його діяльності, проте, є практично не регламентованими. Зокрема, у Комітеті *de iure* немає жодних повноважень на здійснення контактів з індивідами чи неурядовими організаціями. І хоч фактично Комітет все ж підтримує неформальний діалог із НУО [15, с. 319], однак його роль у захисті прав людини в цілому має здебільшого символічний характер. При цьому відсутність ефективного механізму контролю за дотриманням положень Арабської хартії зумовлена не, наприклад, їх релігійною специфікою, а насамперед браком політичної волі держав регіону [16, с. 117].

Проте вже сам факт створення міжнаціонального органу відображає суттєвий прогрес арабського правозахисного механізму [7, с. 178], а особливо якщо в цьому контексті врахувати також проекти створення Арабського суду з прав людини, що останнім часом все частіше знаходять своє місце в коментарях науковців і заявах політичних діячів [17, с. 144].

Кейс № 2. Організація ісламського співробітництва. Окремі напрацювання у сфері захисту прав людини має також інше об'єднання мусульманських держав – Організація ісламського співробітництва. Ще в 1974 р. тут було прийнято Даккську декларацію прав людини в ісламі – теологічний документ, зміст якого, незважаючи на назву, лише побічно стосувався прав людини [18, с. 342].

У 1990 р. на зміну Даккській було прийнято більш змістовну (у частині, яка стосується юридичних питань) Каїрську декларацію прав людини в ісламі [5, с. 367; 19].

Треба зазначити, однак, що ні в Даккській, ні в Каїрській деклараціях не було передбачено будь-яких засобів чи методів моніторингу реалізації їх положень. У зв'язку із цим ОІС пішла дещо відмінним, порівняно з практикою ЛАД, шляхом: профільний міжнаціональний орган тут було утворено лише в 2011 р. Ним стала Незалежна постійна комісія з прав людини [9, с. 107; 5, с. 366], що діє в складі 18 експертів у відповідній сфері, кандидатури яких номінуються урядами держав-членів ОІС та обираються Радою міністрів їх закордонних справ. Каденція комісарів – 3 роки з правом переобрання (*ст.* 3 Статуту Комісії, затвердженого в резолюції № 2/38-LEG, прийнятій на 38 сесії Ради [20]).

Формально Комісія не є спостережним органом суто за Каїрською декларацією, оскільки на неї покладено дещо ширші завдання, серед яких також місія з оцінки стану дотримання прав людини в мусульманських спільнотах та меншинах у всьому світі (*ст. 10*). З іншого боку, Комісія не є повноважною приймати до розгляду скарги на невиконання чи недотримання актів ОІС щодо прав людини.

Кейс № 3. Асоціація держав Південно-Східної Азії. Формування регіонального правозахисного апарату в Азійсько-Тихоокеанському регіоні з точки зору сьогодення є справою майбутнього. Це зумовлено значними географічними розмірами регіону та відсутністю в ньому того комплексу політичних, економічних і культурних міждержавних зв'язків, на основі яких сформувались свого часу РЄ, ЄС, ОАД, АС тощо [7, с. 179; 10, с. 39; 18, с. 339; 21, с. 716; 22, с. 141]. Останній чинник при цьому має особливе значення, адже, як зазначає М. Гердеген, «передумови для дієвого гарантування прав людини на договірній основі є кращими настільки, наскільки держави-сторони договору поєднані спільними основними цінностями під час формування відносин між державою й індивідом» [23, с. 383].

До вказаних причин треба також зарахувати глибоку з огляду на їх тривале колоніальне минуле відданість азійсько-тихоокеанських держав принципу невтручання у внутрішні справи, чим продиктовано їх загальне небажання створювати міжнародний орган, що був би повноважним оцінювати ситуацію щодо дотримання прав людини, яка в цих країнах переважно відноситься до сфери внутрішньої компетенції держави [24, с. 174, 191; 25, с. 96; 26, с. 642].

Нарешті, існує суперечлива думка [27, с. 417; 28, с. 63; 29, с. 409] про те, що стандарти прав людини², які сформувалися в західній демократії, є взагалі несумісними з так званими азійськими цінностями: субординація, заперечення індивідуалізму та прагнення до порядку історично посідають набагато важливіше, ніж особисті права конкретного індивіда, місце [8, с. 149; 28, с. 53–55, 61–63; 30, с. 412–413; 31, с. 143–144; 32, с. 2].

Разом із тим певних результатів у справі міжнародно-правового захисту прав людини державам Азії й Океанії вдалося досягти на субрегіональному рівні. Показовою з такого ракурсу є спроба АСЕАН формування правозахисного механізму [5, с. 396]. Так, ще в спільному комюніке від 1993 р. [33] міністри закордонних справ держав-членів АСЕАН, відзначаючи успіхи, досягнуті на проведеній того ж року Віденській конференції з прав людини (*n. 16*), зазначили, що на підтримку прийнятої за підсумками конференції Віденської декларації та програми дій у межах АСЕАН треба розглянути можливість створення регіонального правозахисного механізму (*n. 18*) [5, с. 394; 29, с. 408–409].

Про появу в майбутньому в межах АСЕАН моніторингового органу (*ст. 14*) поряд із визнанням поваги до основних свобод та охорони й захисту прав людини одними з принципів діяльності організації (*ст. 2, n. i*) ішлося також у прийнятій у 2008 р. новій редакції Статуту АСЕАН [34].

Зрештою, таким органом стала утворена в 2009 р. Міжурядова комісія з прав людини [29, с. 410], що діє в складі 10 осіб (*n. 5.1* правил процедури Комісії [35]), каденція яких – 3 роки з правом переобрання (*n. 5.5*). Члени Комісії у своїй діяльності, однак, не є незалежними: їх акредитують уряди відповідних держав-членів, щодо яких комісари залишаються підзвітними (*n. 5.2*).

Особливих сподівань щодо ефекту від діяльності Комісії немає. Як від міжурядового органу навряд чи є підстави очікувати від неї безсторонніх висновків [7, с. 179]. Більше того, навіть якщо ці висновки все-таки виявляться доцільними з точки зору їх змісту, вони не матимуть юридичної сили: у п. 3 Правил процедури Комісії передбачено, що вона є суто дорадчим органом.

Однак у згаданих правилах на Комісію було покладено інше важливе з точки зору подальшого прогресу всього механізму завдання, а саме розробити Декларацію АСЕАН про права людини (*n. 4.2*). Розробка цього документа розпочалася в квітні 2011 р.: на своєму п'ятому засіданні Комісія прийняла регламент профільної робочої групи. На наступному, шостому, засіданні Комісія визначила склад цієї групи. У липні 2011 р. група розпочала свою роботу [24, с. 194]. Незважаючи на скепсис серед науковців [27, с. 416], уже в 2012 р. ця робота завершилась [29, с. 398]: Декларацію було прийнято на саміті глав держав та урядів членів АСЕАН [36].

Акт, незважаючи на відсутність у нього формальної юридичної сили та критичне його сприйняття з боку УВКПЛ ООН і регіональних правозахисних організацій (основні пункти критики стосувалися недостатньо конкретних формулювань Декларації [29, с. 414–415]), став черговим свідченням важливості прав людини в глобальному юридичному інтеркурсі, наочно доводячи те, що усвідомлення цієї важливості фактично не залежить від специфіки праворозуміння в конкретному регіоні [10, с. 40].

У кожному з проаналізованих кейсів є відповідний акт, що визначає засади того механізму забезпечення й захисту прав людини у відповідному регіоні, яким цей механізм є сьогодні.

У змісті цих актів є багато спільного. Так, можна виокремити щонайменше 10 прав, що рівною мірою знайшли своє закріплення в текстах як в АХПЛ, так і Каїрської декларації та Декларації АСЕАН. До цих прав належать, наприклад, право на життя, право на особисту свободу й безпеку, право на визнання правосуб'єктності, право на свободу думки, совісті та релігії, право на приватну власність тощо.

Разом із тим притаманні досліджуванним актам також істотні розбіжності, що можуть проявлятися як у різному викладі в них сутнісно одного й того ж права (достатньо порівняти, наприклад, формулювання права на шлюб), так і у включенні до їх текстів специфічних положень.

В АХПЛ, зокрема, сіонізм прирівнюється до расизму (*ч. 3 ст. 2*); закріплено встановлену в Шаріаті «позитивну дискримінацію» на користь жінок у відносинах між жінкою й чоловіком (*ч. 3 ст. 3*); визнано допустимість винесення смертного вироку (*ст. 6*) [12] тощо.

У Каїрській декларації, на протипагу цьому, усіх людей визнано рівними, а будь-яку дискримінацію за статевою ознакою однозначно виключено (ст. 1). Поряд із цим у декларації містяться й такі непритаманні іншим тематичним міжнародним актам приписи, як заборона геноциду (ч. «b» ст. 2), заборона колоніалізму (ч. 1 ст. 11), а також права людини в умовах збройного конфлікту (ст. 3). При цьому єдиним джерелом тлумачення та конкретизації всіх викладених у декларації прав є Шаріат (ст. 33) [19].

Що ж стосується Декларації АСЕАН, то серед особливостей цього акта варто назвати зобов'язання держав-членів АСЕАН сприяти подоланню соціальної стигматизації, ігнорування чи дискримінації людей, які страждають інфекційними захворюваннями (п. 29, ч. 2). Закріплено тут також право на мир (п. 38), яке не знайшло свого місця ні в АХПЛ, ні в Каїрській декларації [36].

Висновки. Безвідносно до особливостей аналізованих актів їх наявність *per se* свідчить про те, що держави як БС, так і ПСА поступово відмовляються від правового ізоляціонізму, реципуючи (хоч і не завжди з тією ефективністю, яку в ідеалі бачили б теоретики) кращі світові моделі юридичного захисту прав людини на регіональному рівні.

Однак під знаком питання залишається прагматичний аспект цих процесів – аспект, аналіз якого покаже, наскільки результативною така рецепція виявиться в результаті. Очевидно, надалі саме це й буде першочерговим та основним предметом дослідницького інтересу щодо прав людини поза межами традиційних європейського, американського й африканського комплексів регіональної співпраці в цій сфері.

Література:

1. Антонович М. Міжнародна система захисту прав людини: кризь призму України / М. Антонович // Український часопис міжнародного права. – 2004. – № 3. – С. 80–85.
2. Hancock D. Doing case study research: a practical guide for beginning researchers / D. Hancock, B. Algozzine. – NY : Teachers College Press, 2006. – 106 p.
3. Baderin M. Islam and the realization of human rights in the Muslim world / M. Baderin // Research Handbook on International Human Rights Law / ed. by S. McBeth. – Cheltenham : Edward Elgar Publishing Ltd., 2010. – P. 440–466.
4. Abid L. Welcher Islam – welche Menschenrechte? / L. Abid // Menschenrechte, Christentum und Islam / H.-G. Ziebertz (Hg.). – Münster : Lit Verlag, 2010. – S. 127–158.
5. Rehman J. International Human Rights Law / J. Rehman. – 2nd edition. – Harlow : Pearson Education Ltd., 2010. – 947 p.
6. Bassiouni M. Islamische Menschenrechtsdiskurse / M. Bassiouni // Religion, Menschenrechte und Menschenrechtspolitik / ed. A. Liedhegener, I.-J. Werkner. – Wiesbaden : Springer VS, 2010. – S. 177–218.
7. Donnelly J. Universal Human Rights in Theory and Practice / J. Donnelly. – 3rd edition. – Ithaca : Cornell University Press, 2013. – 336 p.

8. Forsythe D. *Human Rights in International Relations* / D. Forsythe. – 2nd edition. – Cambridge : Cambridge University Press, 2006. – 298 p.
- Shelton D. *Regional Protection of Human Rights* / D. Shelton, P. Carozza. – 2nd edition. – Oxford : Oxford University Press, 2013. – 992 p.
9. Tomuschat C. *Human Rights: Between Idealism and Realism* / C. Tomuschat. – 3rd edition. – Oxford : Oxford University Press, 2014. – 528 p.
10. Shaw M. *International Law* / M. Shaw. – 6th edition. – Cambridge : Cambridge University Press, 2008. – 1708 p.
11. Arab Charter on Human Rights [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www1.umn.edu/humanrts/instree/loas2005.html>.
12. Koenig M. *Menschenrechte* / M. Koenig. – Frankfurt am Main : Campus Verlag GmbH, 2005. – 168 S.
13. Kälin W. *The Law of International Human Rights Protection* / W. Kälin, J. Künzli. – Oxford : Oxford University Press, 2009. – 539 p.
14. Arnould A. *Völkerrecht (Schwerpunktbereich)* / A. von Arnould. – Heidelberg : C.F. Müller, 2012. – 582 S.
15. Бехруз Х. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод та ісламські міжнародно-правові документи (компаративістський аналіз) / Х. Бехруз // *Право України*. – 2010. – № 10. – С. 114–118.
16. *Международное право : [учебник для бакалавров]* / отв. ред. К. Бекашев. – М. : Проспект, 2014. – 352 с.
17. *Региональные системы защиты прав человека : [учебное пособие]* / отв. ред. А. Абашидзе. – М. : РУДН, 2012. – 400 с.
18. Cairo Declaration on Human Rights in Islam [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www1.umn.edu/humanrts/instree/cairodeclaration.html>.
19. Resolution № 2/38-LEG [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://oichumanrights.files.wordpress.com/2011/08/resolution-oic-iphrc-and-statute.pdf>.
20. *Международная и внутригосударственная защита прав человека : [учебник]* / под ред. Р. Валеева. – М. : Статут, 2011. – 830 с.
21. Гусев А. *Права человека: учебное пособие* / [А. Гусев, Я. Яскевич, Ю. Гафарова и др.] ; под общ. ред. А. Гусева и Я. Яскевич. – Минск : «ТетраСистемс», 2002. – 304 с.
22. Гердеген М. *Міжнародне право* / М. Гердеген. – пер. з нім. – К. : К.І.С., 2011. – 516 с.
23. Petersen C. Bridging the Gap: The Role of Regional and National Human Rights Institutions in the Asia Pacific / C. Petersen // *Asian-Pacific Law & Policy Journal*. – 2011. – Vol. 13/1. – P. 174–209.
24. Байков А. Сравнительная интеграция. Практика и модели интеграции в зарубежной Европе и Тихоокеанской Азии / А. Байков ; отв. ред. А. Богатуров. – М. : Аспект Пресс, 2012. – 256 с.
25. Muntarbhorn V. *Human Rights Monitoring in the Asia-Pacific Region* / V. Muntarbhorn // *International Human Rights Monitoring Mechanisms. Essays in Honour of Jakob Th. Möller* / ed. by G. Alfredsson. – 2nd revised ed. – Leiden : Koninklijke Brill, 2009. – 760 p.
26. Davis M. *The political economy and culture of human rights in East Asia* / M. Davis // *Research Handbook on International Human Rights Law* / ed. by S. Joseph and A. McBeth. – Cheltenham : Edward Elgar Publishing Ltd., 2010. – P. 414–439.

27. Heinz W. Vom Mythos der "Asiatischen Werte" / W. Heinz // Menschenrechte in Ostasien / ed. G. Schubert. – Tübingen : Mohr Siebeck, 1999. – S. 53–73. Figge N. Menschenrechte im Verband Südostasiatischer Staaten (ASEAN) / N. Figge // Handbuch der Menschenrechtsarbeit. Edition 2014/2015 / ed. F. Kirchmeier, M. Krennerich. – S. 398–420. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://handbuchmensenrechte.fes.de/files/fes_hdmr/pdf-files/Handbuch__MR_Gesamt.pdf.
28. Рабінович П. Міжнародні стандарти прав людини: загальні ознаки, класифікація / П. Рабінович, О. Венецька // Антропология права: філософський та юридичний виміри (стан, проблеми, перспективи) : статті учасників восьмого Міжнародного «круглого столу» (м. Львів, 7–8 грудня 2012 р.). – Л. : Галицький друкар, 2013. – 596 с.
29. Hashimoto H. The Prospects for a Regional Human Rights Mechanism in East Asia / H. Hashimoto. – New York : Routledge, 2004. – 247 p.
30. Christie K. The Politics of Human Rights in East Asia / K. Christie, D. Roy. – London : Pluto Press, 2001. – 320 p.
31. Joint Communiqué of the Twenty-Sixth ASEAN Ministerial Meeting (Singapore, 23–24 July 1993) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.asean.org/communities/asean-political-security-community/item/joint-communiqué-of-the-twenty-sixth-asean-ministerial-meeting-singapore-23-24-july-1993>.
32. ASEAN Charter [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.asean.org/archive/publications/ASEAN-Charter.pdf>.
33. ASEAN Intergovernmental Commission on Human Rights (Terms of Reference) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.asean.org/images/archive/publications/TOR-of-AICHR.pdf>.
34. ASEAN Human Rights Declaration [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.asean.org/news/asean-statement-communiqués/item/asean-human-rights-declaration>.

Краинский О. М., Лисик В. М. Межгосударственное сотрудничество по вопросам защиты прав человека на Ближнем Востоке и в Юго-Восточной Азии

Аннотация. Посредством метода case study в статье описано основные особенности региональных правозащитных механизмов, разрабатываемых в течение последних лет в рамках Лиги арабских государств, Организации исламского сотрудничества и Ассоциации государств Юго-Восточной Азии. Произведено сравнение общих и специфических черт этих механизмов, выделена определяющая тенденция их дальнейшего развития.

Ключевые слова: международное право защиты прав человека, региональный стандарт прав человека, Арабская хартия прав человека, Каирская декларация прав человека в исламе, Декларация Ассоциации государств Юго-Восточной Азии о правах человека.

Krayinsky O., Lysyk V. Interstate cooperation on human rights in the Middle East and Southeast Asia

Summary. In this article, I conduct a case study research of three regional human rights regimes – namely those operating within the framework of the League of Arab States, the Organization for Islamic Cooperation and the Association of Southeast Asian Nations. Each regime naturally has its own distinctive features, to be explained either by practical reasons, stemming from the specifics of respective political discourse, or by certain objective factors, wherein one may count inter alia absence of any substantive regional cooperation practice, vast geographical space of the region etc. Nevertheless, all the regimes have so far designed an act – whether of hard or soft law – to serve as a basis for their human rights stance. Despite certain specifics in these acts – whether relating to the wording or to their bindingness, their very existence is a prima facie evidence of a tendency to overcome legal isolationism, typical both for Middle East and Southeast Asia in the past. Countries in the two regions gradually implement world's best experience in the field of regional human rights protection. It still, however, remains unclear whether this implementation would yield any tangible results.

Key words: international human rights law, regional human rights regime, Arab Charter on Human Rights, Cairo Declaration on Human Rights in Islam, ASEAN Human Rights Declaration.